

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA STAROŻYTNA

Postanowione przez zgromadzenie. Kiedy Apollo polecił Battosowi i Terejczykom założyć kolonię w Kyrenie, Terejczycy postanowili posłać Battosa do Libii jako wodza i króla, i tych Terejczyków jako jego towarzyszy. Na równych i sprawiedliwych warunkach z każdej rodziny jeden syn będzie wciągnięty na listę [...] spośród młodych i wolnych Terejczyków [...] i popłynie. Jeśli osadnikom uda się założyć kolonię, każdy z ojczyzny, który popłynie do Libii później, będzie mógł zostać obywatelem i pełnić urzędy oraz otrzyma działkę ziemi, która do tej pory nie miała jeszcze pana. Jeśli jednak nie uda im się założyć kolonii, a Terejczycy nie będą w stanie udzielić im pomocy i będą w wielkich kłopotach przez pięć lat, będą mogli opuścić tamten kraj i bezpiecznie wrócić do własnych majątków na Terze i będą mogli być tutaj obywatelami. Każdy kto odmówi popłynięcia, kiedy zostanie wysłany przez państwo, będzie podlegał karze śmierci, a majątek jego zostanie skonfiskowany. Każdy kto udzieli schronienia i opieki takiemu człowiekowi, nawet jeśli to ojciec będzie pomógł synowi czy brat bratu, będzie podlegał takiej samej karze jak człowiek, który odmówił popłynięcia.

Na takich warunkach zaprzysięgli umowę ci, którzy pozostali tutaj i ci, którzy odpłynęli jako koloniści; i obłożyli klątwą tych, którzy by złamali to porozumienie i nie byli mu posłuszni, zarówno spośród tych, co odpłynęli, jak i tych, co pozostali.

Pytania i polecenia:

1. Z jakiego rodzaju źródłem mamy do czynienia?
2. Jaką rolę w założeniu kolonii odgrywał Battos?
3. W jaki sposób wybrano kolonistów?
4. Scharakteryzuj więzi łączące Terę i Kyrenę?

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA ŚREDNIOWIECZNA

[...] Bożej łaski król Anglii, pan Irlandii, księżę Normandii i Akwitanii oraz hrabia Andegawenii przekazuje pozdrowienie arcybiskupom, biskupom, opatom, hrabiom, baronom, [...] i wszystkim swoim poddanym. [...]

Na wstępie ustąpiliśmy Bogu i niniejszym naszym dokumentem zatwierdziliśmy po wsze czasy w imieniu własnym i naszych następców, że kościół angielski ma być wolny i zachować wszystkie swoje uprawnienia i swobody oraz pragniemy aby było to przestrzegane. [...].

Ani my, ani też nasi baliwowie nie zagarną żadnej posiadłości lennej ani dochodów z tytułu jakiegokolwiek zaległości jak długo ruchomości dłużnika wystarczą na pokrycie tej zaległości [...]

Ani podatek tarczowy ani zasiłek pieniężny nie będą nakładane w naszym królestwie jak tylko poprzez uchwałę Rady ogólnej naszego kraju, chyba że chodziłoby o środki na wykupienie naszej osoby z niewoli lub na pasowanie na rycerza naszego syna pierworodnego, lub na wydanie po raz pierwszy za mąż naszej pierworodnej córki, a i wówczas zasiłek na ten cel winien być umiarkowany, a w podobny sposób dźać się ma z zasiłkiem pobieranym od miasta Londynu.

Powszechne wiece sądowe nie będą podążały za naszym dworem, lecz trzymać się będą ściśle określonych miejscowości.

Człowiek wolny nie może być ukarany za wykroczenie inaczej jak tylko stosownie do rodzaju czynu, zaś za wielkie przestępstwo według jego charakteru, z wyłączeniem odpowiedzialności całym majątkiem [...].

Hrabiowie i baronowie nie będą sądzeni inaczej jak tylko przez równych sobie i tylko stosownie do rodzaju dokonanego przestępstw [...].

Żaden baliw nie będzie odtąd nikogo stawiał pod sąd, jedynie na podstawie swego własnego uznania bez powołania godnych zaufania świadków [...].

Żaden człowiek wolny nie może być pojmany ani uwięziony, pozbawiony mienia, wyjęty spod prawa, wygnany lub w jakikolwiek sposób ciemniony i ani przeciwko niemu nie wystąpimy, ani nikogo nie wyślemy inaczej, aniżeli na mocy prawomocnego wyroku wydanego przez jemu równych według prawa krajowego [...].

Wszystkie zaś wymienione zwyczaje i wolności, o których wyżej była mowa, a które uznaliśmy jako wiążące nas i które zgodziliśmy się przestrzegać w naszym królestwie w stosunku do naszych wasali, niechaj również będą przestrzegane przez wszystkich naszych wasali w stosunku do ich poddanych [...].

Dane ręką naszą na łące, zwanej Runnymede, pomiędzy Windsorem a Staines, dnia piętnastego czerwca roku panowania naszego siedemnastego.

Pytania i polecenia:

1. Co to za źródło i kiedy powstało?
2. Określ typ źródła i wskaż okoliczności jego powstania.
3. Na podstawie tekstu scharakteryzuj zmiany, jakie dokument ten miał wnosić w funkcjonowaniu władzy w państwie.
4. Przedstaw, jakim problemom w zakresie systemu sądownictwa miał zaradzić powyższy tekst.

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA NOWOŻYTNA

[...] Zgromadzenie Narodowe uznaje i ogłasza następujące prawa człowieka i obywatela:

Art. 1. Ludzie rodzą się i pozostają wolni i równi z punktu widzenia prawa. Różnice społeczne mogą się opierać tylko na użyteczności wobec społeczeństwa.

Art. 2. Celem każdej organizacji politycznej jest zachowanie naturalnych i nieprzedawnionych praw człowieka. Prawami tymi są: wolność, własność, bezpieczeństwo i opór przeciw uciskowi.

Art. 3. Źródło wszelkiego zwierzchnictwa spoczywa całkowicie na Narodzie. Żadna ciało, żadna jednostka nie może wykonywać władzy, która nie pochodziłaby od Narodu. [...]

Art. 6. Ustawa jest wyrazem woli powszechnej. Wszyscy obywatele mają prawo brać udział w jej tworzeniu bądź osobiście, bądź przez swych przedstawicieli. Powinna ona być jednakowa dla wszystkich zarówno, gdy broni, jak wówczas, gdy karze. Wszyscy obywatele są równi wobec prawa i mają równy dostęp do wszystkich godności, stanowisk i funkcji publicznych, zależnie od ich zdolności i z zachowaniem takich tylko różnic, które wynikają z ich cnoty i talentu. [...]

Art. 10. Nikt nie może być niepokojony z powodu swoich przekonań, również i religijnych, byle ich manifestowanie nie zakłócało porządku publicznego ustanowionego przez prawo.

Art. 11. Swobodna wymiana myśli i poglądów jest jednym z najcenniejszych praw człowieka. Każdy obywatel ma więc wolność słowa, pisma i druku i odpowiada tylko za nadużywanie tej wolności w wypadkach określonych przez ustawę. [...]

Art. 13. Dla utrzymania publicznej siły zbrojnej oraz dla pokrycia wydatków administracji niezbędny jest ogólny podatek. Obowiązek jego uiszczania winien być rozłożony na obywateli stosownie do ich możliwości. [...]

Art. 17. Własność jest prawem świętym i nietykalnym. Nikt nie może być go pozbawionym, z wyjątkiem wypadku, gdy tego wymaga w sposób oczywisty konieczność publiczna uznana przez prawo, wszelako pod warunkiem słusznego i z góry wypłaconego odszkodowania.

Pytania i polecenia:

1. Określ czas powstania źródła oraz podaj jego wystawcę.
2. Omów okoliczności powstania źródła.
3. Wskaż prawa, które źródło gwarantuje oraz ograniczenia w korzystaniu z tych praw.
4. Zaznaczony fragment opatrz komentarzem.

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA XIX WIEKU

[...] Towarzystwo aktem założenia z dnia 17go Marca [...] wykazawszy konieczność reformy społecznej, postanowiło pracować w duchu zasad demokratycznych, nad odzyskaniem niepodległości kraju, i usamowolnieniem ludu. [...] Wszechwładztwo ludu, w demokracji tylko złudzeniem być przestaje. Każdy społeczności członek równy w nim ma udział. Nie jedna cząstka powszechności, ale naród cały jest tu ustawodawcą; w sumieniu albowiem mas, leży najpewniejsza rękojmia, iż ustawy będą prawdziwym objawieniem przedwiecznej, nieomyłnej sprawiedliwości. Do ich wykonania wybrana przez lud władza, jeśli przestaje być opatrzna, potrzebom i woli narodu nieodpowiednią, w demokratycznej tylko formie bez gwałtownych wstrząśnień usuniętą być może, [...] Polska więc niepodległa i Polska demokratyczna, oto cel stowarzyszenia naszego. [...] Wszyscy bez różnicy wyznań i rodu, odbiorą w niej umysłowe, polityczne i socjalne usamowolnienie, nowy porządek obejmujący własność, pracę, przemysł, wychowanie i wszystkie stosunki towarzyskie, na zasadach równości oparty, zajmie miejsce bezrządu, któremu przywłaszczyciele nazwisko praw dotąd nadają. Odrodzona polska arystokratyczną Rzeczpospolitą być nie może. [...] Dla odzyskania niepodległego bytu, Polska ma w łonie własnym olbrzymie siły, których dotąd żaden głos sumienny i szczery nie wywołał jeszcze. Nietknięta to prawie, równie zewnętrznym, jak wewnętrznym nieprzyjaciółom straszna potęga. Nią Polska powstanie. [...] W Polsce więc są wszystkie warunki odzyskania niepodległego i demokratycznego bytu. Ona sama zdolną jest własnymi siłami powstać, najezdników zniszczyć, jarzmo wewnętrzne złamać, i na trwałych zasadach demokracji istnienie swoje ugruntować. [...] **Gabinetowe układy nie przywrócą Polski; a monarchiczne wojny sprawiedliwości ludowi nie wymierzą.** [...]

Pytania i polecenia:

1. Określ czas i miejsce powstania źródła oraz podaj jego nazwę.
2. Określ rodzaj źródła i jego wartość informacyjną.
3. Scharakteryzuj, w jaki sposób autor/autorzy źródła pojmowali drogę do niepodległości Polski i jej przyszły ustrój.
4. Do programu i działalności jakiego ugrupowania, współczesnego dokumentowi, może nawiązywać wyróżniony fragment?

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA XX WIEKU

W związku z tragicznymi zajściami w środowisku studenckim W-wy w ostatnich dniach, solidaryzując się ze studentami pozostałych Uczelni warszawskich, żądamy:

1. Przestrzegania Konstytucji PRL, w szczególności § 71, który brzmi: „PRL zapewnia Obywatelom wolność słowa, druku, zgromadzeń i wieców, pochodów i manifestacji”.

2. Uwolnienia i zaprzestania represji w stosunku do wszystkich studentów Uczelni warszawskich i opublikowania pełnej listy aresztowanych.

3. Ukarania winnych brutalnych akcji przeciwko studentom i publicznego ich napiętnowania.

4. Zaprzestania prób skłócenia klasy robotniczej z postępową inteligencją: i młodzieżą studencką.

5. Wyjaśnienia w prasie, radio i telewizji fałszywych informacji o zajściach oraz ich sprostowania.

6. Zapewnienia nietykalności i bezpieczeństwa studentom na terenach akademickich.

7. Niewyciągania konsekwencji w stosunku do pracowników naukowych za poparcie udzielane studentom.

8. Usunięcie z terenów Uczelni i Domów Studenckich cywilnych pracowników MO i MSW.

9. Zdecydowanie odcinamy się od antysemityzmu i syjonizmu.

10. Apelujemy także do wszystkich studentów polskich i całej młodzieży uczącej się o zwiększenie samokontroli i zapobieganie prowokacyjnym wystąpieniom ludzi spoza naszego grona, ludzi - obrażających imię studenta polskiego.

11. Żądamy kontynuowania w przyszłości spotkań Władz Uczelni z ogółem studentów na tematy nurtujące środowisko studenckie.

12. Żądamy jawności wszystkich rozpraw.

13. Żądamy umieszczenia naszej Rezolucji w prasie, radio i telewizji (w całości).

Jednocześnie zapewniamy Władze Uczelni i społeczeństwo, że chcemy uczyć się i budować Socjalizm w demokratycznej Ojczyźnie.

Pytania i polecenia:

1. Dokonaj identyfikacji tego źródła (gatunek źródła, czas i miejsce jego powstania, środowisko, które przedstawiło żądania, potoczna nazwa wydarzenia).
2. Jakie zarzuty w stosunku do władz zostały sformułowane w tym źródle?
3. Jakie elementy postawy ideowej studentów zostały w nim zaprezentowane?
4. Na podstawie źródła i wiedzy pozaźródłowej wyjaśnij powiązanie tych wydarzeń z sytuacją międzynarodową.

XLIV OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA
TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA PARLAMENTARYZMU W POLSCE

Obywatele Rzeczypospolitej!

Na wniosek Rządu rozwiązałem Sejm i Senat. W wykonaniu przepisów art. 32 Konstytucji kwietniowej zarządziłem dzisiaj nowe wybory z tym, że na czas działania siły wyższej termin odbycia głosowania ulegnie z konieczności zawieszeniu, że zatem odbędzie się ono po zwycięskiej wojnie i zawarciu pokoju.

[...]

Zarówno ja,, jak Rząd, korzystający przejściowo z serdecznej gościny sprzymierzonej Francji, uważamy się tedy za mandatariuszy kraju, na okres wojny, której losy niosą Wam tyle niezasłużonych cierpień i upokorzeń.

W ramach Konstytucji kwietniowej postanowiłem te jej **przepisy, które uprawniają mnie do samodzielnego działania** wykonywać w ścisłym porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

[...]

Pragnąc, by opinia publiczna znalazła już teraz wyraz, o ile możliwości, jak najbardziej wszechstronny, zamierzam wkrótce powołać do życia jako ciało opiniodawcze, które składać się będzie z najgodniejszych obywateli, znajdujących się na Zachodzie i reprezentujących wszystkie kierunki myśli politycznej.

Pytania i polecenia:

1. Podaj imię i nazwisko autora tego przemówienia, jakie pełnił ówczesnie stanowisko państwowe?
2. Kiedy i gdzie ogłoszono to przemówienie?
3. O jakich przepisach wspomina autor przemówienia? Podaj przykłady.
4. Jaką nazwę nosiło „ciało opiniodawcze”, którego utworzenie zapowiada autor przemówienia?